

A rézorrú tündér

Lajos kiváló fotós. Csak a neve ne lenne olyan hétköznapi. Száz magyarból kettő, vagy legalább másfél Szabó Lajos. De szerinte a neve arra tökéletesen jó, hogy eltűnjék általa a tömegben. Attól még jók a fényképei. De nem mint fényképész jelentős — mondta —, annál számtalanszor jobb úrvezető; merthogy én lennék az úr, ő pedig a vezető. Évekig dolgoztunk már-már összekötve, hétfőtől péntekig róttuk az ország útjait, ösvényeit, erdőit-mezőit, hol kocsival, hol gyalog, hol — ha a meredek hegyoldalban kipördült a cipőnk alól a kő — nadrágféken. De leginkább a kocsiban ültünk, hatvanezer kilométert utaztunk ahhoz, hogy az ország növényeit és állatait lefotózzuk. Én határoztam meg a fajokat.

A negyedik év végén, füst- és venyigeszagú őszen, amikor az avarban élőket is begyűjtöttük és lefényképeztük, és tudtuk, hogy lényegében nem lesz nagyobb a fényképgyűjteményünk, felnyögött:

— Örülök, hogy ilyen kicsi ez az ország. Mi lett volna Trianon előtt!

— Még tíz év munka.

— Ennyi elég volt belőled — pakolta helyre az optikáit.

— Ja — szórtam a dobozokra a mohát.

— Meg magamból.

— Aha — hagytam rá, és leszálaztam a cuccáról a töpörödött növényeket.

A Bakonyban erőlködünk fölfelé, az évek alatt ronccsá kopott, megroggyant kis FIAT becsülettel vette a kanyarokat. Még akkor elhatároztam, amikor a nyírfadarázscincért nagy nehezen lefotózta, hogy legalábbis aznap, többé nem bosszantom Lajost. Sejthette, mert mihelyt tehettem, számomra szédítő gyorsasággal vezette az autót, miközben elfehéredő ujjakkal markoltam a biztonsági övet, és próbáltam megfélemlkezni összeugrott gyomromról, kiszáradt számról.

— Huszonötezer fajukat írták le — dadogtam Csesznek környékén.

— Mi az a huszonötezer? — kérdezte, hogy fölértünk a fennsíkra, miközben elengedve a kormányt, két kézzel túrt a hajába. — Nem bírtam megszólalni.

— Huszonötezer mi? — nézett rám a szemüvege fölött.

— Ennyi cincérfajt írtak le. Többségüket a trópusokról.

— Nekem az itthoni is elég.

Ahhoz képest, hogy Magyarországon mintegy kétszáz fajt találtak meg, valóban nem csekély az a százhatvankilenc, amelyet lencsevégre kapott.

— A cincérek az egész Földön elterjedtek, a korai harmadkőkorszaktól ismertek fosszilis maradványaik. Egyébként a huszonötezer faj azt is jelenti, hogy az összes állatfaj másfél-két százaléka cincér. Ahány százalék a magyar családnevek között mondjuk a Szabó.

— Okos vagy — kapta vissza a kormányt egy gödör előtt. — Előbb vagy utóbb te is rézorrú tündér lehetsz.

— Azt azért nem. Én kopaszodom.

— Az orrodnak kell rezesnek lenni, nem a hajadnak.

Összemosolyogtunk. Keskeny szemmel nézett, úgy kérdezte:

— Rézorrú cincér nincs?

— Nincs. De van gödrösnyakú cincér, tompafényű cincér, vörösnyakú virág-cincér, kétszínű nyárfacincér...

— Akkor lehet gödrösnyakú, tompafényű, de akár bronzos kéregtündér is.

— Majd ragasztok neked egy új cincért. Néhány évig senki sem leplez le. Befestem az orrát is — könyörültem meg rajta, hiszen a figyelemtől jóval lassabban vezette az autót. Kiméretlen városunk fényei előtűntek a párás, sötét völgyből.

— Miért ne lehetnél te a rézorru?

— Nekem? Funkció?

— Nagyobb lenne a pénz. És ekkora munka után, valami elismerés...

— A tied lehet.

— Hm. Mit tesz a szabadságvágy... — de nem fejezhette be mondatát. Tett már máskor is ilyet. A makadám fölött, magasan, világítóoltények röpködtek. Visszafaroltunk az utat elálló katonáktól, és leálltunk az erdő alján.

— Mi a bajod vele? — nem mintha nem sejthettem volna.

— Ami a prolihisztorral.

— Szóval: egyszerűen rézorru — állapítottam meg.

— Az. Úgy született.

— A születési hibát nem illik észrevenni.

— Persze — hagyta rám. — A butaság születési hiba. — Szemüvege fölcsilant a cigarettája paraszától. Első cigarettáját szívta aznap. Ez nála a fáradság jele.

— Nem szeretem én sem.

— Azért, mert rézorru?

— Egyszerűen: gonosz.

— Attól még nem kell ilyen orrának lenni.

— Vágjuk le — ajánlottam.

— Újranöveszti.

— Nem gyíkfarak az, hogy ismét kinőjön.

— Ennek az. A bőrén is látszik a kételtűség. De lehet, hogy hüllőség.

— Pedig telente, ha minden fehér, barna meg fekete, olyan jól jön a városnak ez a rézszín. Más nincs vidám, semmi, csak az ő világító, szemérmetlenül nagy orra.

— Akinek nagy az orra... — de most azért nem tudta befejezni, mert én vágtam közbe.

— Férfi nem lehet tündér.

— Rézorral lehet. Tudom.

— Persze. Holnapra összehozok neked egy rézorru cincért.

— Abban különbözzék a többi cincértől, hogy egy ízzel nagyobb legyen a csápja. Úgy tizenkettő.

Elámultam, hogy időközben megtanulta: a hazai cincérfajok csápja tizenegy ízből áll.

A hegyoldalba csapódó ágyúgolyók fényét is láttuk. Majd a tankok torkolat-tűzét. Elért hozzánk az elnyújtott hurrá. Fáztunk. Lajos feleslegesen járatta a motort, a rumunk meg délelőtt elfogyott.

— Meddig tart?

— Nem sokáig. Átmennek az úton, s mehetünk.

— Bemegyünk még?

— Nem. Vár a család. Otthon ellesz a cucc.

— És ha éppen családlátogatást tart?

Már a fölvetéstől is ideges lett; ismét rágyújtott. Amióta egy hosszú hét végével arra érkezett haza, hogy családját a főnök tartja szóval, s gyermekeit tanítja játszani, ahelyett, hogy élné magányos életét, nem érdemes eszébe juttatni, hogy a rézorru tündér otthon sem hagyja feltétlenül nyugton.

- Ott ugyan nem lesz!
- Valami óvszerez van ellene?
- Van — és csuklott a röhögéstől.
- Szóval te voltál? — csaptam le rá.
- Mi voltam én? — óvatoskodott.
- A könyvszolgálat!

A rézorru tündérünk korábban postán kapott egy könyvet. Mesekönyv volt, a borítón kék ruhájú, sárga seprőn lovagló boszorkány. No és a könyv címe: A rézorru tündér. Magam is olvastam aztán a könyvet, jókat szórakoztam, mint-ha csak róla mintázták volna a főhőst. De mindvégig csudálkoztam, miként lehet a tündér férfi.

— Tiszteletpéldány volt — zárta le a témát.

Négy éve különvált a sorsunk, azóta egy lapnál dokumentátor. A napokban csomagot kaptam tőle, persze postán. Nem tudtam, hogy meséket ír. Azt se, hogy ír. Hogy író. Most van miből alvás előtt felolvasni a kölyköknek: legjobban a rézorru férfitündérről szóló történetet kedvelik, holott egyáltalán nem érdekes. Olyan, mint az élet.

Embernagy szobrok

Álltam a zúzmarás úton. Kerestem egy kilométerkövet, azt is vastagon befutotta a zúzmará. A körmeim beszakadtak, amíg összevakartam a maréknyi zúzmarát. De az íze, az jó volt. Zamatos tél-íz.

A Trabantból biztos, hogy figyelt a lány. Amióta beültem mellé, azóta szemmel tartott, észrevehette, nem érzem jól magam. Amikor szóltam, álljon meg egy pillanatra, azonnal fékezett, és lehúzódt a hótalan útpadkára. Ahogy kiléptem, rögtön az árokban találtam magam, a fehéren szikrázó, s ettől még jobban szúró farkasfog kiszáradt bokrában.

— Segítsek? — szólt utánam.

Feltápaszkodtam, és szó nélkül becsaptam a Trabant ajtaját. Akkorát szólt, mint az ágyú. Nem mintha szokatlan lenne környékünkön az ágyúszó, de ettől összerezzenem, olyan hirtelen és mély volt az utána következő csend.

A Bakonyt szépek mondják. Magam nem találtam benne semmi csodáltnivalót, alföldi gyerek vagyok. Százszor érdekesebb a vakondtúrás vagy a magányos gémeskút. A tanya, ahol nevelkedtem, akkora síkság közepén állt, hogy a táj a horizonton — ha haragoszöld vihar kerekedett a kalászsza szökő búzatáblák fölött — visszahajolt önmaga fölé. Az szép volt. És szépek az apró, az ember-nagyságú dolgok.

A lány letompította a fényszórót; igyekeztem kikerülni a bevilágított területről, hihessem, egyedül vagyok. Pedig abban az erdőben nem lehettem immár egyedül. Ha megmoccanna két madárláb, zúzmarazuhatag törné szét a csendjét, akartam hinni, bár nem reccsent akkor kis fadarab sem, a szélnek mintha hírét se tudta volna a környék, de az a némaság nem az én némaságom volt.

Lehet, másé sem.

A gyulladt szemű szobrászé semmiképpen nem, azé a szobrászé, akit meg-

látogattunk. A szobrai inkább beszéltek. Fából készült valamennyi, erőteljes baltacsapásokkal faragta meg őket, durván és határozottan, indulattal és az anyag megbecsülése nélkül.

Szóltanul vezetett a fenyvesébe: az élő, évszázados fák között legallyazott, törzsre és néhány ágra visszavágott csonkok meredeztek, amelyeket senki nem emelt ki a földből. Csak a szobrász veselkedett nekik, egyikből ilyen, a másikkól olyan, de mindenképpen különös és veszedelmes hangulatú alakzatot bontott ki. Azt mondta, hogy egy-egy efféle műalkotásban benne van két-három hónapja.

— Hány éve él itt? — kérdeztem véletlenül. Ő csak körbemutatott. Legalább ötven szobor készült már el. A régebbiek tövével deréknyivá nőtt meg a fenyőújulat. A fenyő lassan növekszik.

— Itt a feketefenyő őshonos — magyarázta. — Szóval, ezek a szobrok csak ezért születhettek meg.

— És itt korhadnak el?

— Ez a sorsuk.

— Nem kellene valamiként megőrizni?

— Minek?

— Minek? — hökölttem vissza.

— Magamért csinálom. Meg az erdőnek. — Bekecséből lapos üveget húzott elő, az alján, a borókabogyókon még lötyögött valamennyi pálinka.

— Igyál — tolta elé.

Ittam. Egy kortyot sem hagytam neki. Észrevette, de nem szólt rám.

Órák múltán, átfagyva érkezünk vissza a házához. Akkorra nagyjából kitararította a szobát és a kicsi konyhát a lány, valami vacsorát is készített, s rendesen befűtött. A szobrász két poharat tett a maga faragta asztalra. Demizsonból öntötte beléjük a bűdös pálinkát. Már nem zavart, hogy a házba is bevette magát a bűdös.

— Neki? — intettem a lány felé.

— Vezet. Ha inna, összetörné magát vagy a kocsiját.

— Igyatok csak — mondta a lány, és terített. — Ha innék, nem tudnék vigyázni rá.

— Nem kért meg senki — mordult rá a szobrász.

— Tudom. Nem azért.

— Akkor meg minek?

— Jó itt lenni.

Vacsora után alaposan berúgtunk. Megnémulva figyeltük egymást, csak a tűz pattogott, ha belekapott a láng a gyantás farönkökbe, meg a lány piszmogott az edények között. Szabályos időközönként a szobrász kiöntötte a decinyi pálinkát, és felém bólintva a poharát, kiürítette. Amennyit elém tett, annyit ittam én is.

Éjfélre az ablakot befutotta a jégvirág. Leheletemmel lyukat olvasztottam rajta, és bámultam a feketefenyő-erdőt, és a törzsek közül fel-felsejlő szobrokat.

Odajött mellém, a poharából kilötyögött a szesz. Az állát a vállamra tette, súlyos volt a feje, mint egy medvének.

— Nehogy mondj róluk valamit! — mert észrevette, hogy erősen ráncolom a homlokomat.

— Nem mondok.

— Akkor igyunk tovább.

Ittunk.

Éjfél után fát tett a kályhába a lány, s szedelőzködni kezdett. Az utolsó po-

hár után kézfogással búcsúztam. A levegő fagyott volt: ettől rúgtam be végképpen. A Trabantig, reméltem, biztonsággal elérek, aztán majd elalszom.

Az út kanyargott, a gyomrom kavargott.

— Örült? — kérdezte a lány.

— Nem. Szobrász — válaszoltam.

És hallgattunk. Ahogy magasabbra jutottunk a hegyen, fehérebb lett az erdő, és egyre jobban nyomasztott a gyökerekkel földbe kapaszkodó szobrok sora. Bár lehet, inkább a föld nem engedte el őket.

Nem tudom, mennyit gyalogoltam. De nem hinném, hogy keveset, mert az izzadság a pulóveremet átítatta, amikor megállt mellettem a Trabant. A lány belülről nyitotta az ajtót. Bekászálódta az ülésre, kigomboltam a kabátomat, amitől meg fázni kezdtem. És félni.

Pálinkát kívántam, legalább egy félliternyit. S hogy minél hamarabb elfelejtsem ezeket az átkozott szobrokat, amelyek megtanították velem a félelmet.

CSIKÓS ANDRÁS GRAFIKÁJA